

KRZYŻ – SYMBOL WIARY I WOLNOŚCI

60. ROCZNICA OBRONY KRZYŻA W NOWEJ HUCIE

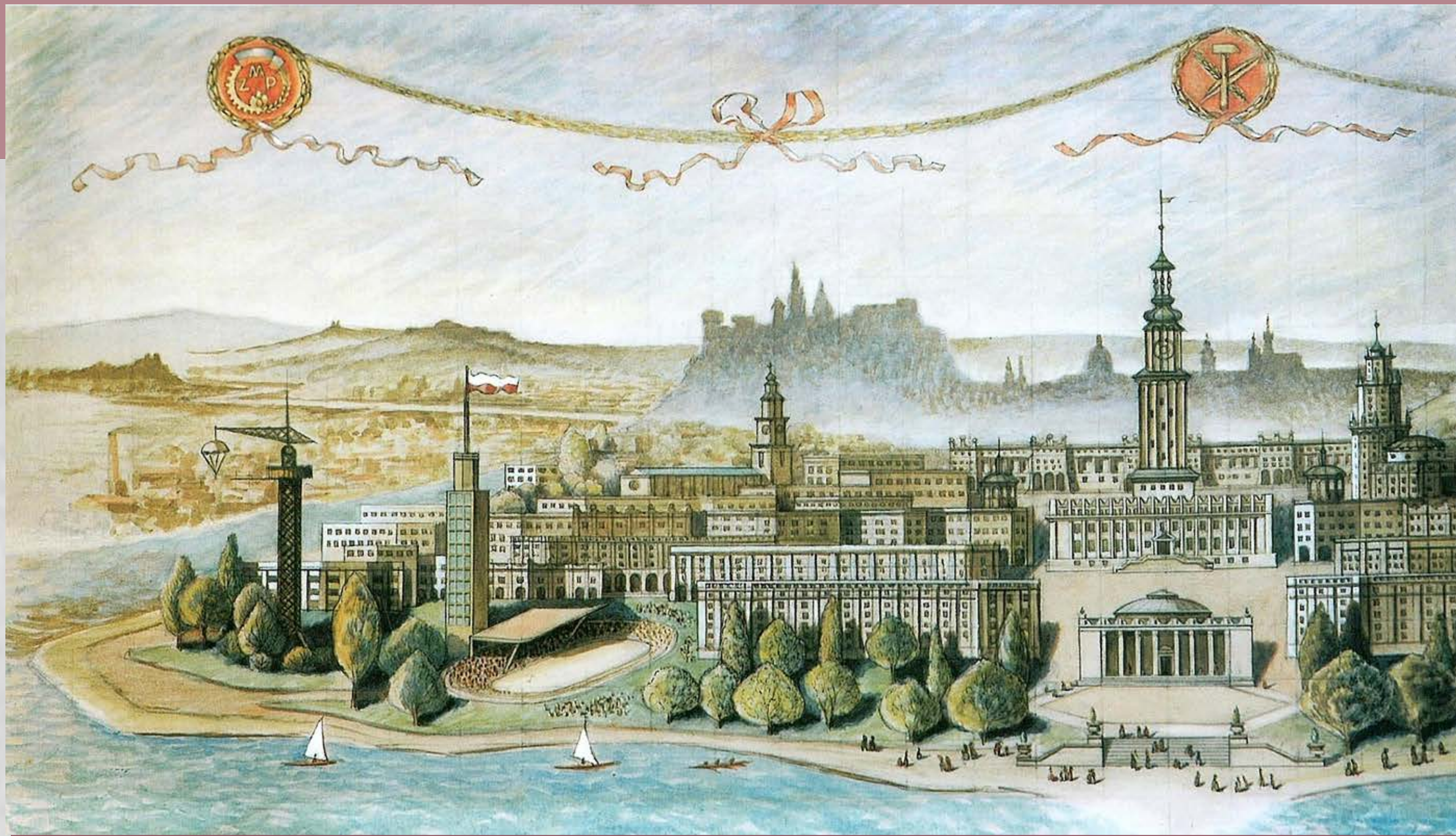
INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Nowohuckie
Laboratorium
Dziedzictwa

Autorzy: Michał Mastowski, Wojciech Paduchowski, Maja Wąchala
Recenzja: Andrzej Malik, dr Piotr Skubisz, dr Andrzej Szajder
Projekt graficzny: Nowak_Projekt
Na zdjęciu: Modlący się pod krzyżem 27 kwietnia 1960 roku
Fot. AIPN.

NOWA HUTA – WZORCOWE MIASTO SOCJALISTYCZNE

Wyobrażenie Nowej Huty według Witolda Chomicza. Fot. Ośrodek Kultury im. C.K. Norwida.

Nowa Huta w narracji propagandowej pierwszej połowy lat 50. miała przyćmić stary i konserwatywny Kraków. To tutaj miał się wykuwać nowy, socjalistyczny człowiek, nieobciążony bagażem tradycyjnych wartości, w tym przywiązaniem do wiary ojców. To nie Nowa Huta miała być pod Krakowem, ale Kraków – pod Nową Hutą.

Ręczna wiertnica do badań geologicznych. Fot. Archiwum „Głosu. Tygodnika Nowohuckiego”.

Zdjęcie z 25 czerwca 1949 roku przedstawiające początek prac ziemnych przy niwelacji terenu. Fot. Archiwum „Głosu. Tygodnika Nowohuckiego”.

Od 1946 roku trwały przygotowania do budowy w Polsce dwóch wielkich kombinatów metalurgicznych. Ostatecznie postanowiono wznieść tylko jeden. O jego wielkości zdecydował Józef Stalin. 24 lutego 1949 roku władze komunistyczne wybrały na realizację projektu tereny należące do wsi Pleśzów i Mogiła położonych na wschód od Krakowa. Obok kombinatu miało powstać wzorcowe, socjalistyczne, stutysięczne miasto.

BUDOWA MIASTA

Brygada murarska przy pracy. Fot. Archiwum Jerzego Ridana.

„Junacy” stanowili dużą grupę budujących Nową Hutę. Fot. Archiwum „Głosu. Tygodnika Nowohuckiego”.

Budowa wielkiego kombinatu i miasta była oczkiem w głowie władz komunistycznych. Projekt został wpisany w sześcioletni plan gospodarczy, mający za zadanie dostosować polską gospodarkę do modelu sowieckiego. Do budowy angażowano brygady „junaków”, wyznaczano normy przodownikom pracy, którzy na wyścigi kładli cegły. Większość z nich dopiero na miejscu uczyła się swojego fachu. Pierwszy budynek mieszkalny oddano w grudniu 1949 roku, budowę kombinatu rozpoczęto rok później.

Nową Hutę budowała głównie ludność przybyła z terenów wiejskich, dla której miasto, jak i powstający przy nim kombinat, były szansą na awans społeczny. Nowe miasto miało zmienić rolnika w człowieka miasta i robotnika. Wielu mieszkańców Nowej Huty, mimo oderwania od rodzinnych korzeni, ateizacji i nacisków partii, nie wyrzekło się wiary i pragnęło kościoła.

Robotnicy odbierają nagrody za przekroczenie norm pracy. Fot. Archiwum Jerzego Ridana.

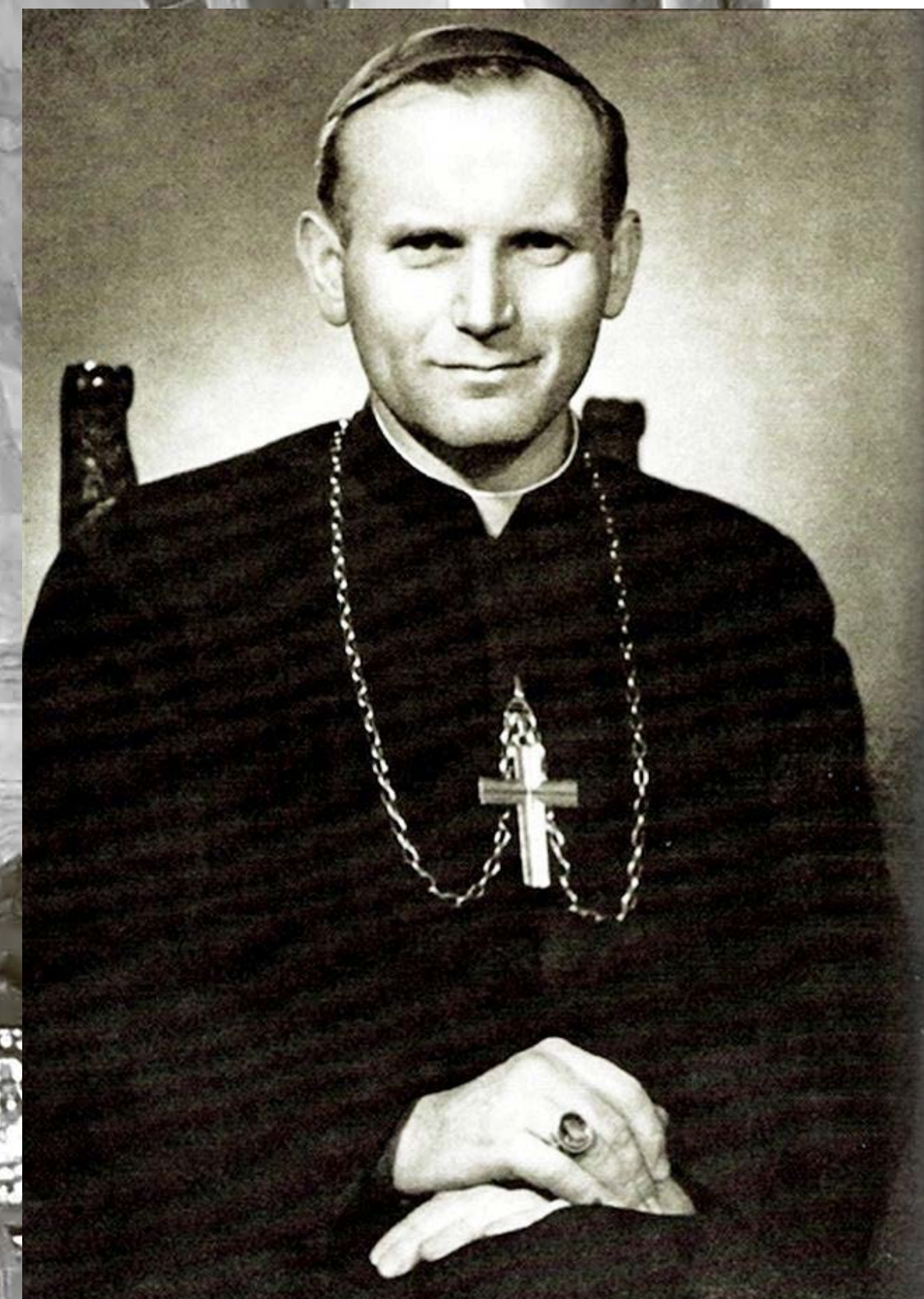
MIASTO BEZ BOGA?

Jednym z najtrwalszych mitów o Nowej Hucie jest twierdzenie, że była „miastem bez Boga”. Wobec braku świątyni w Nowej Hucie ludzie modlili się w bieńczyckiej kaplicy przy ochronce prowadzonej przez Siostry Służebniczki z Dębicy. W tej kaplicy już w 1950 roku głosił kazania ks. Karol Wojtyła. Również Opactwo Cystersów w Mogile, jak i kościół w Czyżynach, były ważnymi miejscami, do których pielgrzymowali mieszkańcy Nowej Huty.

Bp Eugeniusz Baziak. Fot. Wikipedia.

15 czerwca 1952 roku bp Eugeniusz Baziak erygował parafię pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Nowej Hucie-Bieńczykach, liczącą wtedy trzy tysiące mieszkańców. Pierwszym proboszczem został ks. Stanisław Kościelny. Wspierali go ks. Zbigniew Mońko, benedyktyni z Tyńca i ks. Karol Wojtyła. Rozpoczęto również starania o pozwolenie na budowę kościoła, śląc prośby do władz. Liberalizacja polityczna okresu polskiego Października 1956 przyniosła nadzieję na oczekiwane zmiany.

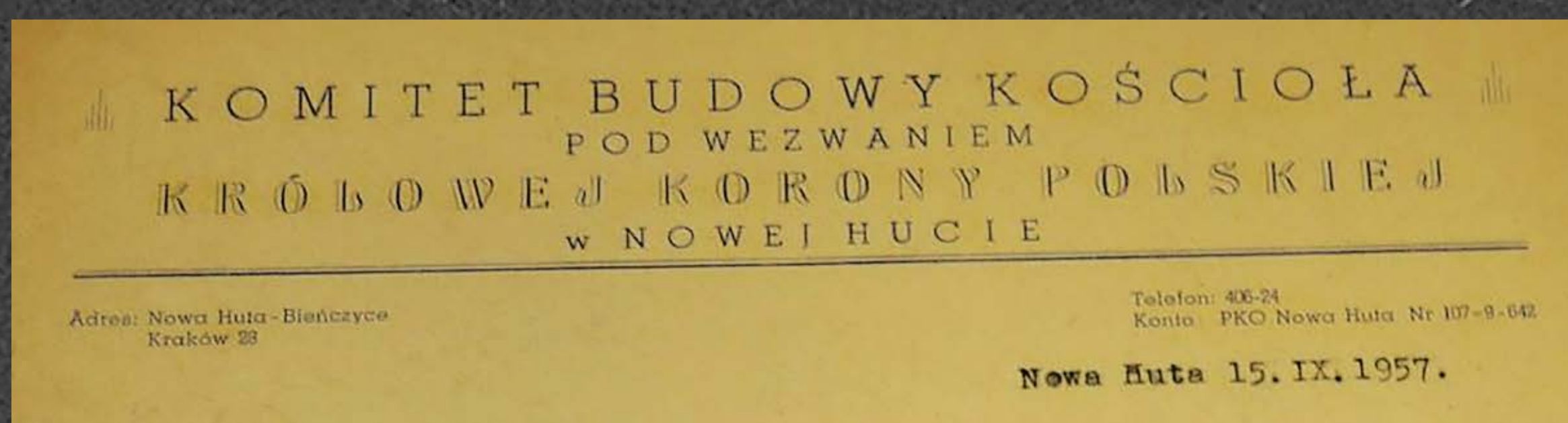

Bp Karol Wojtyła, 1958 r. Fot. Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie.

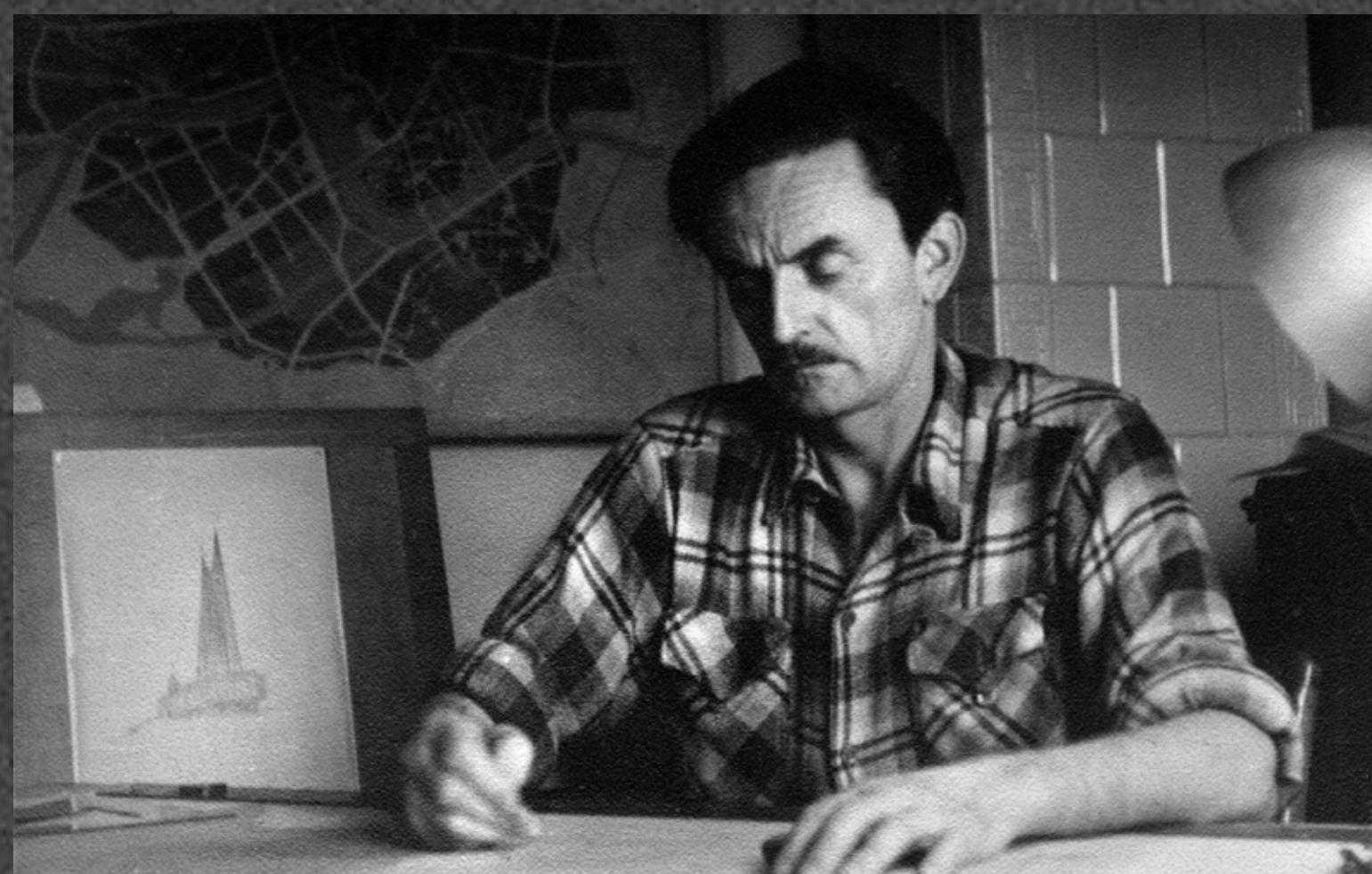

KOMITET BUDOWY KOŚCIOŁA

Wobec żądań wiernych i krakowskiej kurii władze ustąpiły. Zezwoliły, aby w Nowej Hucie pojawił się kościół. Przy parafii Nowa Huta-Bieńczyce powołany został komitet, który miał zorganizować budowę, a przede wszystkim zebrać potrzebne fundusze. Jego pierwszym przewodniczącym był Władysław Ryś, kolejnym zaś Jan Kotyza. Współpracowali z nimi administratorzy bieńczyckiej parafii: ks. Stanisław Kościelny.

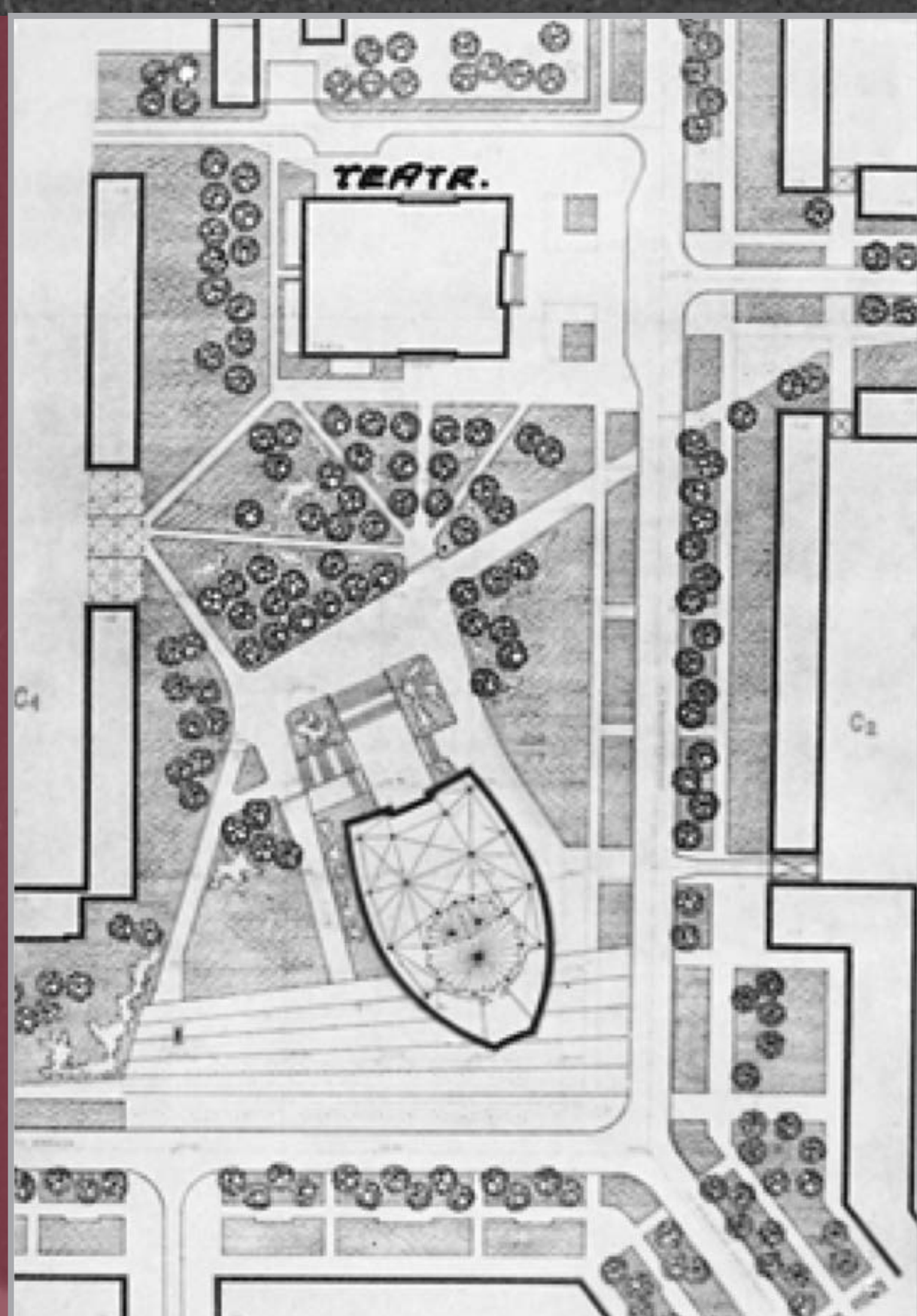

Nagłówek winiety oficjalnego pisma Komitetu Budowy Kościoła w Nowej Hucie.
Fot. Archiwum Akt Nowych.

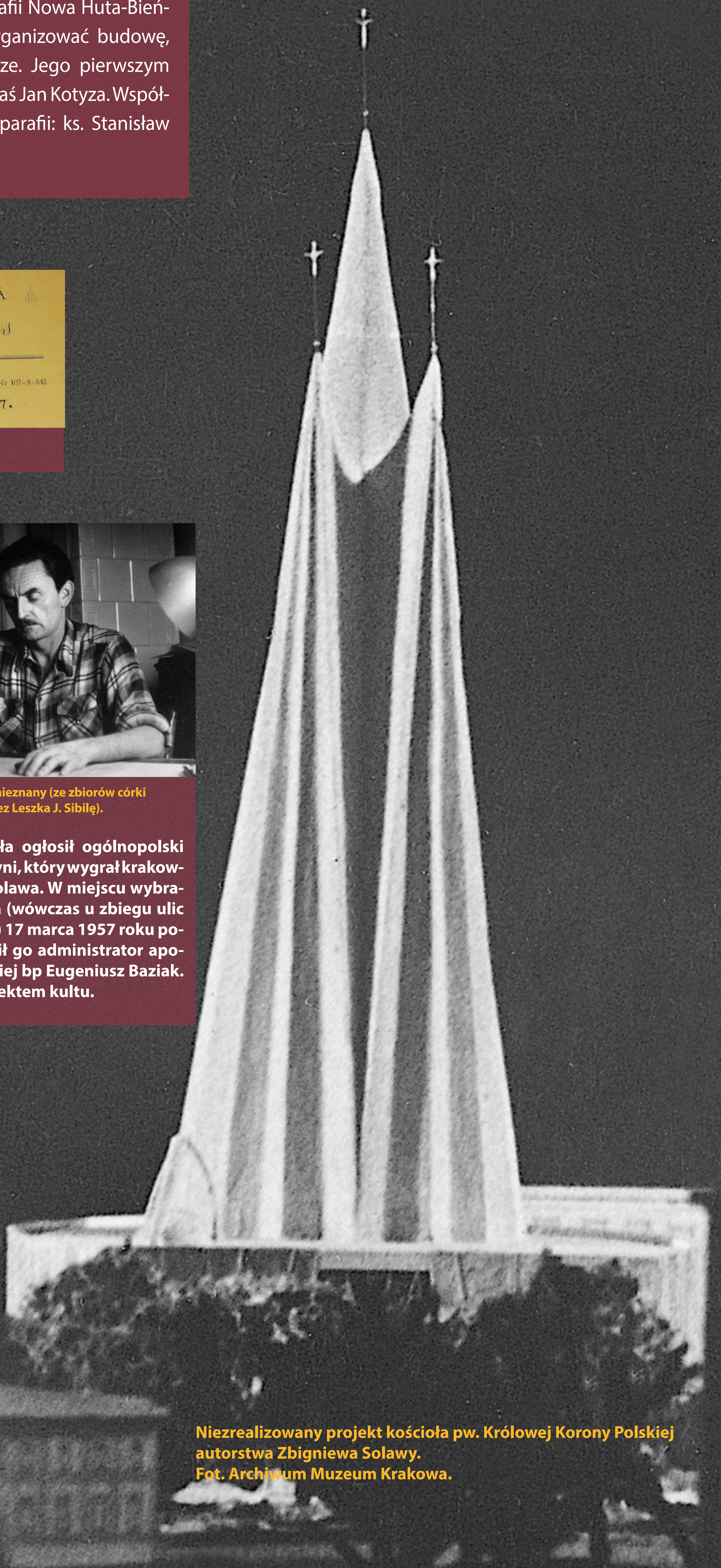

Fot. Zbigniew Solawa. Fot. autor nieznany (ze zbiorów córki Agnieszki Solawy, pozyskane przez Leszka J. Sibile).

Komitet Budowy Kościoła ogłosił ogólnopolski konkurs na projekt świątyni, który wygrał krakowski architekt Zbigniew Solawa. W miejscu wybranym na budowę kościoła (wówczas u zbiegu ulic Marksa i Majakowskiego) 17 marca 1957 roku postawiono krzyż. Poświęcił go administrator apostolski diecezji krakowskiej bp Eugeniusz Baziak. Krzyż stał się od razu obiektem kultu.

Projekt zagospodarowania terenu wokół kościoła w Nowej Hucie. Fot. Archiwum Muzeum Krakowa.

Niezrealizowany projekt kościoła pw. Królowej Korony Polskiej autorstwa Zbigniewa Solawy.
Fot. Archiwum Muzeum Krakowa.

PRZECIWKOŚCIE

W 1958 roku władze państwowe postanowiły odejść od względnie liberalnej polityki w stosunku do Kościoła. Zamierzano nie wydawać nowych pozwoleń na budowę obiektów sakralnych na terenie całego kraju, a dotychczas wydane wycofać. Tak też stało się w wypadku Nowej Huty. 19 kwietnia 1960 r. proboszcz parafii w Bieńczycach ks. Mieczysław Satora otrzymał pismo od władz z żądaniem usunięcia krzyża.

Szkoła Podstawowa nr 87 („tysiąclatka”) w Nowej Hucie. Fot. Archiwum Muzeum Krakowa.

Na placu, na którym planowano wznieść kościół, zdecydowano się wybudować szkołę, w ramach propagandowego projektu „Tysiąc szkół na Tysiąclecie Państwa Polskiego”. Była to pierwsza nowohucka „tysiąclatka”, stojąca do dziś. Wycofanie pozwolenia na budowę kościoła wzburzyło mieszkańców Nowej Huty.

Wobec nieusunięcia krzyża przez proboszcza parafii w Bieńczycach, przedstawiciele Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej oraz Wydziału do Spraw Wyznań Rady Narodowej Miasta Krakowa nakazali 27 kwietnia 1960 roku demontaż krzyża Przedsiębiorstwu Budownictwa Mieszkaniowego w Nowej Hucie.

Robotnicy podkopujący krzyż. Fot. AIPN.

UWAGA! KOMUNISCI!
BUDUJĄ SZKŁĘ TYŚIĄC
LECIE. PANOWIE HYBA
NATO NEPZWOLIMY ŻEBY
NA POSWIĘCONYM
MIEJSCU MIAŁA STAĆ
SZKOŁA BĘDZEMY GOŻEJ
WALCZYĆ JAK WĘGRY Z ROSJĄ

Plakat zdjęty przez MO z tablicy orientacyjnej stojącej nieopodal krzyża. Fot. AIPN.

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

OBRONA KRZYŻA

Wysłana na polecenie krakowskich władz partii grupa robotników ok. 9 rano rozpoczęła rozbiórkę okalającego krzyż płotka, po czym robotnicy przystąpili do jego podkopywania. Widzące to kobiety próbowały przekonać ich do odstąpienia od zamierzonej czynności. W momencie w którym krzyż zaczął się przechylać, obrzuciły wykopujących m.in. grudami ziemi, zmuszając ich do ucieczki.

Moment obrony krzyża. Kobiety przepędzają robotników. Fot. AIPN.

NOWOHUCKIE KOBIETY

Symbolem obrony krzyża stały się nowohuckie kobiety. Nieopodal krzyża, u zbiegu ulic Marksa (Ludźmierskiej), Majakowskiego (Obrońców Krzyża) i Stefana Żeromskiego, kilka z nich pracowało w Zakładzie Oczyszczania Miasta (sprzątały ulice). To one, jako jedne z pierwszych, zauważyły robotników wykopujących krzyż.

Wśród obrończyni krzyża były między innymi: Helena Musiał, Zofia Gaworek, Helena Kędzierska, Aleksandra Wiśniewska, Janina Drąg oraz kilka kobiet nieznanych z imienia i nazwiska. Krzyż pomagali ustawić na nowo będący na miejscu mężczyźni: Kazimierz Kozub, Józef Świstak i Franciszek Borysiewicz. Fot. AIPN.

Z biegiem czasu pod krzyżem gromadziło się coraz więcej osób. Palono świece, składano kwiaty, modlono się i dyskutowano. Śpiewano pieśni religijne. Wśród zebranych było dużo biegających i bawiących się dzieci.

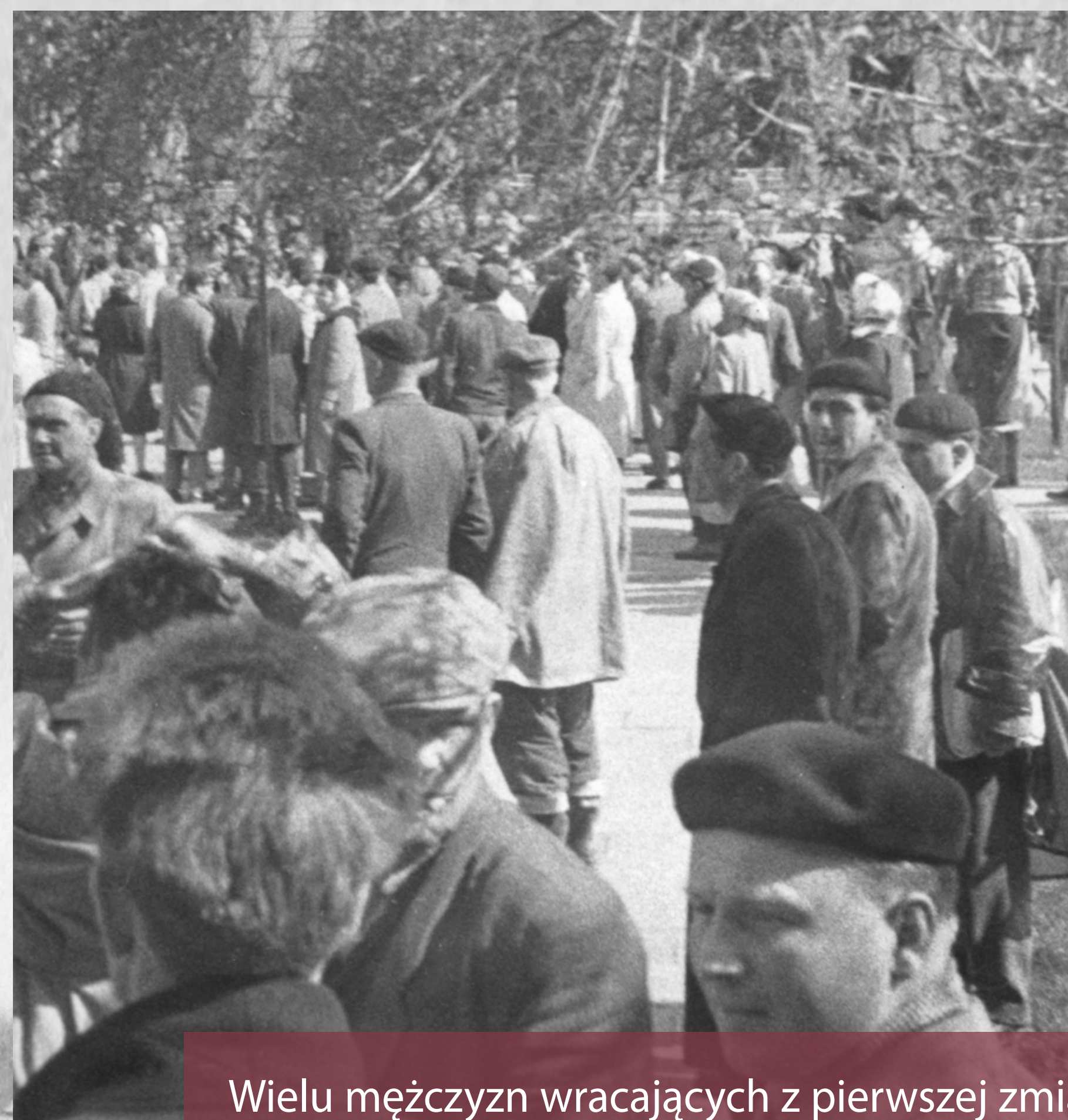
PROTEST NARASTA

Wśród zebranych trwały dyskusje. Fot. AIPN

Bawiące się dzieci wrzucały drewniane elementy budowlane do wykopu. Fot. AIPN.

Wielu mężczyzn wracających z pierwszej zmiany w kombinacie, dowiedziawszy się, że pod krzyżem coś się dzieje, przybyło na miejsce szukać swoich żon, dzieci, siostr i matek. Na fotografiach widać dyskutujących i oczekujących na rozwój wypadków ludzi. Nie ma większego napięcia. Zdjęcia wykonywali tajni i jawni fotografowie, najczęściej funkcjonariusze MO/SB. Władza przygotowywała się do rozprawy z protestującymi.

PACYFIKACJA NOWEJ HUTY

Unikatowe fotografie przedstawiające zomowców pacyfikujących ludność Nowej Huty zgromadzoną obok budynku Dzielnicowej Rady Narodowej. „Czas Zatrzymany 2”, fot. Tomasz Bartosik.

Z akt MO/SB oraz ze wspomnień uczestników starć wiadomo, że były one bardzo gwałtowne. Do walki ze Zmotoryzowanymi Odwodami Milicji Obywatelskiej (ZOMO) ludność używała kamieni, doniczek z kwiatami, oderwanych części gzymsów kominowych, płyt chodnikowych oraz butelek z benzyną. Siły pacyfikacyjne używały pałek służbowych, środków chemicznych, specjalnie szkolonych psów, dwóch armatek wodnych oraz, co najważniejsze, broni palnej, w tym automatycznej.

Około godziny 11.00 siły milicyjne podjęły pierwszą, nieudaną próbę rozproszenia wiernych, zaogniając jednocześnie sytuację. Modlący się rozpoczęli obronę krzyża, wykorzystując pobliskie wykopy i budując barykady uliczne między innymi z ławek. Wobec silnego oporu zgromadzonych siły pacyfikacyjne musiały się wycofać, a protestujący opanowali tereny w okolicach Straży Pożarnej, Dzielnicowej Rady Narodowej, placu Centralnego oraz alei Róż.

Zdjęcie armatek wodnych używanych przez ZOMO (najprawdopodobniej takich wozów użyto przy pacyfikacji Nowej Huty w kwietniu 1960 roku. Fot. AIPN, ze zbiorów Adama Macedońskiego).

Tłum gromadzący się przed budynkiem Straży Pożarnej. Na drugim planie widoczni funkcjonariusze MO/ZOMO w hełmach i długich dermowych płaszczach. Fot. AIPN.

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

ESKALACJA WALK

Spalony kiosk „Ruchu”, znajdujący się naprzeciwko budynku
Dzielnicowej Rady Narodowej. Fot. AIPN.

Spalony samochód ZOMO „GAZ”. Fot. AIPN.

Spalone wnętrza i dokumenty w budynku Dzielnicowej
Rady Narodowej. Fot. AIPN.

Wybita witryna sklepu przy ul. Żeromskiego. Fot. AIPN.

Zdewastowany budynek Dzielnicowej Rady
Narodowej. Fot. AIPN.

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Wobec silnego oporu mieszkańców Nowej Huty ściągnięto dodatkowe siły milicyjne. Do najcięższych starć doszło już po zapadnięciu zmroku. O godzinie 21.31 na polecenie MO w dzielnicy wyłączono prąd. Wtedy protestujący wdarli się do wnętrza Dzielnicowej Rady Narodowej, podpalili ją i zdewastowali. Oprócz Dzielnicowej Rady Narodowej spalono stojący obok kiosk „Ruchu”, a w niektórych sklepach powybijano witryny. Spalono też jeden z samochodów ZOMO. Starcia trwały przez całą noc. Milicja i wojsko ostatecznie opanowały sytuację dopiero 28 kwietnia 1960 roku.

ECHA PROTESTÓW W MEDIACH

Na mocy decyzji Gomułki nastąpiła blokada medialna dotycząca wydarzeń w Nowej Hucie. Ogólnopolska prasa i radio milczały na ten temat, jedynie w lokalnej prasie pojawiły się krótkie wzmianki. Inaczej rzecz się miała z mediami światowymi, które relacjonowały i komentowały nowohuckie walki. Informacje pojawiły się w prasie francuskiej, niemieckiej, szwajcarskiej, włoskiej i amerykańskiej.

POLES SAID TO RIOT OVER CHURCH SITE

Mob in Nowa Huta Reported to Fight Police After City Blocks Building Plan

By Reuters.
WARSAW, April 28—The police clashed yesterday with citizens in the Polish steel manufacturing city of Nowa Huta, near Cracow, reliable sources reported here today.

At least fifteen policemen and an undetermined number of civilians were injured in street fighting. About fifty persons were arrested.

The town hall was set afire and two newspaper stands were sacked and burned, according to the reports.

PER NON FAR SPOSTARE UNA CROCE Civili polacchi si battono contro reparti della polizia

Incidenti si sono prodotti a Nova Huta, un nuovo centro industriale sorto presso Cracovia

VARSAVIA, 28 aprile. Una folla di disperdersi e, al suo ritorno, ha caricato. Dopo lo scambio di una serie di colpi da una parte e dall'altra, la folla ha cominciato a lanciare pietre sulle forze di polizia ferendo qualche agente.

Poles Said to Riot in Protest Over Bar to Building Church

Continued From Page 1, Col. 6
streets named after Marx and Lenin, was unsuitable for a church and they planned a school there instead, sources said.

Women began the demonstration by singing hymns. It soon developed into scuffles with the police.

The scuffles became more serious when the crowd set up barricades.

The police used clubs and hurled tear-gas bombs to disperse the crowds, estimated at about 2,000. Some demonstrators were injured when they tried to pick up the bombs and throw them back.

For a time, bitter fighting raged. The main clashes with the police occurred in the early evening after the day shift poured out of the huge steel plant. The police were pelted with stones. It was not clear, however, what part the steel workers played in the battle.

Echauffourées à Nowa Huta

L'enlèvement d'une croix donne un prétexte à l'explosion de mécontentement populaire

Des incidents ont éclaté mercredi à Nowa Huta, important centre industriel de la Pologne. A Varsovie, M. Gomułka et les dirigeants du PC confèrent mal, dans les milieux du parti, on déclare que le calme est maintenant revenu à Nowa Huta, qu'on s'emploie à trouver une solution au litige qui a surgi entre les autorités municipales et ecclésiastiques.

Incidents ont éclaté quand des militants ont voulu enlever une croix sur un terrain où se trouvent les locaux de l'Hôtel-Lenin. La Municipalité s'est opposée à l'enlèvement de la croix et avait décidé de consulter un représentant du clergé.

Huta, en effet, ville entièrement nouvelle, a été construite sur des terrains qui ont été autrefois occupés par des usines, et les autorités ecclésiastiques ont demandé l'autorisation de construire une église.

Les incidents ont éclaté quand des militants ont voulu enlever une croix sur un terrain où se trouvent les locaux de l'Hôtel-Lenin. La Municipalité s'est opposée à l'enlèvement de la croix et avait décidé de consulter un représentant du clergé.

Les incidents ont éclaté quand des militants ont voulu enlever une croix sur un terrain où se trouvent les locaux de l'Hôtel-Lenin. La Municipalité s'est opposée à l'enlèvement de la croix et avait décidé de consulter un représentant du clergé.

Les incidents ont éclaté quand des militants ont voulu enlever une croix sur un terrain où se trouvent les locaux de l'Hôtel-Lenin. La Municipalité s'est opposée à l'enlèvement de la croix et avait décidé de consulter un représentant du clergé.

Les incidents ont éclaté quand des militants ont voulu enlever une croix sur un terrain où se trouvent les locaux de l'Hôtel-Lenin. La Municipalité s'est opposée à l'enlèvement de la croix et avait décidé de consulter un représentant du clergé.

Les incidents ont éclaté quand des militants ont voulu enlever une croix sur un terrain où se trouvent les locaux de l'Hôtel-Lenin. La Municipalité s'est opposée à l'enlèvement de la croix et avait décidé de consulter un représentant du clergé.

Les incidents ont éclaté quand des militants ont voulu enlever une croix sur un terrain où se trouvent les locaux de l'Hôtel-Lenin. La Municipalité s'est opposée à l'enlèvement de la croix et avait décidé de consulter un représentant du clergé.

Les incidents ont éclaté quand des militants ont voulu enlever une croix sur un terrain où se trouvent les locaux de l'Hôtel-Lenin. La Municipalité s'est opposée à l'enlèvement de la croix et avait décidé de consulter un représentant du clergé.

Les incidents ont éclaté quand des militants ont voulu enlever une croix sur un terrain où se trouvent les locaux de l'Hôtel-Lenin. La Municipalité s'est opposée à l'enlèvement de la croix et avait décidé de consulter un représentant du clergé.

Les incidents ont éclaté quand des militants ont voulu enlever une croix sur un terrain où se trouvent les locaux de l'Hôtel-Lenin. La Municipalité s'est opposée à l'enlèvement de la croix et avait décidé de consulter un représentant du clergé.

Les incidents ont éclaté quand des militants ont voulu enlever une croix sur un terrain où se trouvent les locaux de l'Hôtel-Lenin. La Municipalité s'est opposée à l'enlèvement de la croix et avait décidé de consulter un représentant du clergé.

EMEUTE EN POLOGNE

Emeute sanglante à Nowa-Huta, où la population s'oppose à l'enlèvement d'une croix

De notre correspondant par. JEAN WETZ

Les incidents ont éclaté quand des militants ont voulu enlever une croix sur un terrain où se trouvent les locaux de l'Hôtel-Lenin. La Municipalité s'est opposée à l'enlèvement de la croix et avait décidé de consulter un représentant du clergé.

Les incidents ont éclaté quand des militants ont voulu enlever une croix sur un terrain où se trouvent les locaux de l'Hôtel-Lenin. La Municipalité s'est opposée à l'enlèvement de la croix et avait décidé de consulter un représentant du clergé.

Les incidents ont éclaté quand des militants ont voulu enlever une croix sur un terrain où se trouvent les locaux de l'Hôtel-Lenin. La Municipalité s'est opposée à l'enlèvement de la croix et avait décidé de consulter un représentant du clergé.

Les incidents ont éclaté quand des militants ont voulu enlever une croix sur un terrain où se trouvent les locaux de l'Hôtel-Lenin. La Municipalité s'est opposée à l'enlèvement de la croix et avait décidé de consulter un représentant du clergé.

Les incidents ont éclaté quand des militants ont voulu enlever une croix sur un terrain où se trouvent les locaux de l'Hôtel-Lenin. La Municipalité s'est opposée à l'enlèvement de la croix et avait décidé de consulter un représentant du clergé.

Les incidents ont éclaté quand des militants ont voulu enlever une croix sur un terrain où se trouvent les locaux de l'Hôtel-Lenin. La Municipalité s'est opposée à l'enlèvement de la croix et avait décidé de consulter un représentant du clergé.

Les incidents ont éclaté quand des militants ont voulu enlever une croix sur un terrain où se trouvent les locaux de l'Hôtel-Lenin. La Municipalité s'est opposée à l'enlèvement de la croix et avait décidé de consulter un représentant du clergé.

Les incidents ont éclaté quand des militants ont voulu enlever une croix sur un terrain où se trouvent les locaux de l'Hôtel-Lenin. La Municipalité s'est opposée à l'enlèvement de la croix et avait décidé de consulter un représentant du clergé.

Les incidents ont éclaté quand des militants ont voulu enlever une croix sur un terrain où se trouvent les locaux de l'Hôtel-Lenin. La Municipalité s'est opposée à l'enlèvement de la croix et avait décidé de consulter un représentant du clergé.

Les incidents ont éclaté quand des militants ont voulu enlever une croix sur un terrain où se trouvent les locaux de l'Hôtel-Lenin. La Municipalité s'est opposée à l'enlèvement de la croix et avait décidé de consulter un représentant du clergé.

Les incidents ont éclaté quand des militants ont voulu enlever une croix sur un terrain où se trouvent les locaux de l'Hôtel-Lenin. La Municipalité s'est opposée à l'enlèvement de la croix et avait décidé de consulter un représentant du clergé.

Les incidents ont éclaté quand des militants ont voulu enlever une croix sur un terrain où se trouvent les locaux de l'Hôtel-Lenin. La Municipalité s'est opposée à l'enlèvement de la croix et avait décidé de consulter un représentant du clergé.

Emeute en Pologne pour motifs religieux

VARSOVIE, 29 (A.F.P.). — A la lumière des derniers renseignements parvenus de Nowa-Huta, l'émeute n'a pas été provoquée par un motif religieux, mais par un motif politique.

Si les violentes bagarres qui ont éclaté mercredi à Nowa-Huta, ont été provoquées par un motif religieux, cela n'a rien de remarquable.

Si les violentes bagarres qui ont éclaté mercredi à Nowa-Huta, ont été provoquées par un motif religieux, cela n'a rien de remarquable.

Si les violentes bagarres qui ont éclaté mercredi à Nowa-Huta, ont été provoquées par un motif religieux, cela n'a rien de remarquable.

Si les violentes bagarres qui ont éclaté mercredi à Nowa-Huta, ont été provoquées par un motif religieux, cela n'a rien de remarquable.

Si les violentes bagarres qui ont éclaté mercredi à Nowa-Huta, ont été provoquées par un motif religieux, cela n'a rien de remarquable.

Si les violentes bagarres qui ont éclaté mercredi à Nowa-Huta, ont été provoquées par un motif religieux, cela n'a rien de remarquable.

Si les violentes bagarres qui ont éclaté mercredi à Nowa-Huta, ont été provoquées par un motif religieux, cela n'a rien de remarquable.

Si les violentes bagarres qui ont éclaté mercredi à Nowa-Huta, ont été provoquées par un motif religieux, cela n'a rien de remarquable.

Si les violentes bagarres qui ont éclaté mercredi à Nowa-Huta, ont été provoquées par un motif religieux, cela n'a rien de remarquable.

Si les violentes bagarres qui ont éclaté mercredi à Nowa-Huta, ont été provoquées par un motif religieux, cela n'a rien de remarquable.

Si les violentes bagarres qui ont éclaté mercredi à Nowa-Huta, ont été provoquées par un motif religieux, cela n'a rien de remarquable.

Si les violentes bagarres qui ont éclaté mercredi à Nowa-Huta, ont été provoquées par un motif religieux, cela n'a rien de remarquable.

NOUVELLE ÉCHAUFFOURÉE EN POLOGNE

La version gouvernementale des bagarres de Nowa-Huta

Le gouvernement de Varsovie a annoncé que les incidents de Nowa-Huta ont été provoqués par un motif religieux.

Le gouvernement de Varsovie a annoncé que les incidents de Nowa-Huta ont été provoqués par un motif religieux.

Le gouvernement de Varsovie a annoncé que les incidents de Nowa-Huta ont été provoqués par un motif religieux.

Le gouvernement de Varsovie a annoncé que les incidents de Nowa-Huta ont été provoqués par un motif religieux.

Le gouvernement de Varsovie a annoncé que les incidents de Nowa-Huta ont été provoqués par un motif religieux.

Le gouvernement de Varsovie a annoncé que les incidents de Nowa-Huta ont été provoqués par un motif religieux.

Le gouvernement de Varsovie a annoncé que les incidents de Nowa-Huta ont été provoqués par un motif religieux.

Le gouvernement de Varsovie a annoncé que les incidents de Nowa-Huta ont été provoqués par un motif religieux.

Le gouvernement de Varsovie a annoncé que les incidents de Nowa-Huta ont été provoqués par un motif religieux.

Le gouvernement de Varsovie a annoncé que les incidents de Nowa-Huta ont été provoqués par un motif religieux.

Le gouvernement de Varsovie a annoncé que les incidents de Nowa-Huta ont été provoqués par un motif religieux.

GRAVI INCIDENTI IN POLONIA

Sanguinosi scontri nei pressi di Cracovia

Decine di persone sono rimaste ferite quando una folla che protestava per lo spostamento di una croce ha attaccato la polizia.

Decine di persone sono rimaste ferite quando una folla che protestava per lo spostamento di una croce ha attaccato la polizia.

Decine di persone sono rimaste ferite quando una folla che protestava per lo spostamento di una croce ha attaccato la polizia.

Decine di persone sono rimaste ferite quando una folla che protestava per lo spostamento di una croce ha attaccato la polizia.

Decine di persone sono rimaste ferite quando una folla che protestava per lo spostamento di una croce ha attaccato la polizia.

Decine di persone sono rimaste ferite quando una folla che protestava per lo spostamento di una croce ha attaccato la polizia.

Decine di persone sono rimaste ferite quando una folla che protestava per lo spostamento di una croce ha attaccato la polizia.

Decine di persone sono rimaste ferite quando una folla che protestava per lo spostamento di una croce ha attaccato la polizia.

Decine di persone sono rimaste ferite quando una folla che protestava per lo spostamento di una croce ha attaccato la polizia.

Decine di persone sono rimaste ferite quando una folla che protestava per lo spostamento di una croce ha attaccato la polizia.

Warschau schweigt zu den Unruhen in Nova Huta

Zahlreiche Verhaftungen unter den Katholiken in der Industriestadt

Die Unruhen in Nova Huta haben zu zahlreichen Verhaftungen unter den Katholiken geführt.

Die Unruhen in Nova Huta haben zu zahlreichen Verhaftungen unter den Katholiken geführt.

Die Unruhen in Nova Huta haben zu zahlreichen Verhaftungen unter den Katholiken geführt.

Die Unruhen in Nova Huta haben zu zahlreichen Verhaftungen unter den Katholiken geführt.

Die Unruhen in Nova Huta haben zu zahlreichen Verhaftungen unter den Katholiken geführt.

Die Unruhen in Nova Huta haben zu zahlreichen Verhaftungen unter den Katholiken geführt.

Die Unruhen in Nova Huta haben zu zahlreichen Verhaftungen unter den Katholiken geführt.

Die Unruhen in Nova Huta haben zu zahlreichen Verhaftungen unter den Katholiken geführt.

Die Unruhen in Nova Huta haben zu zahlreichen Verhaftungen unter den Katholiken geführt.

Die Unruhen in Nova Huta haben zu zahlreichen Verhaftungen unter den Katholiken geführt.

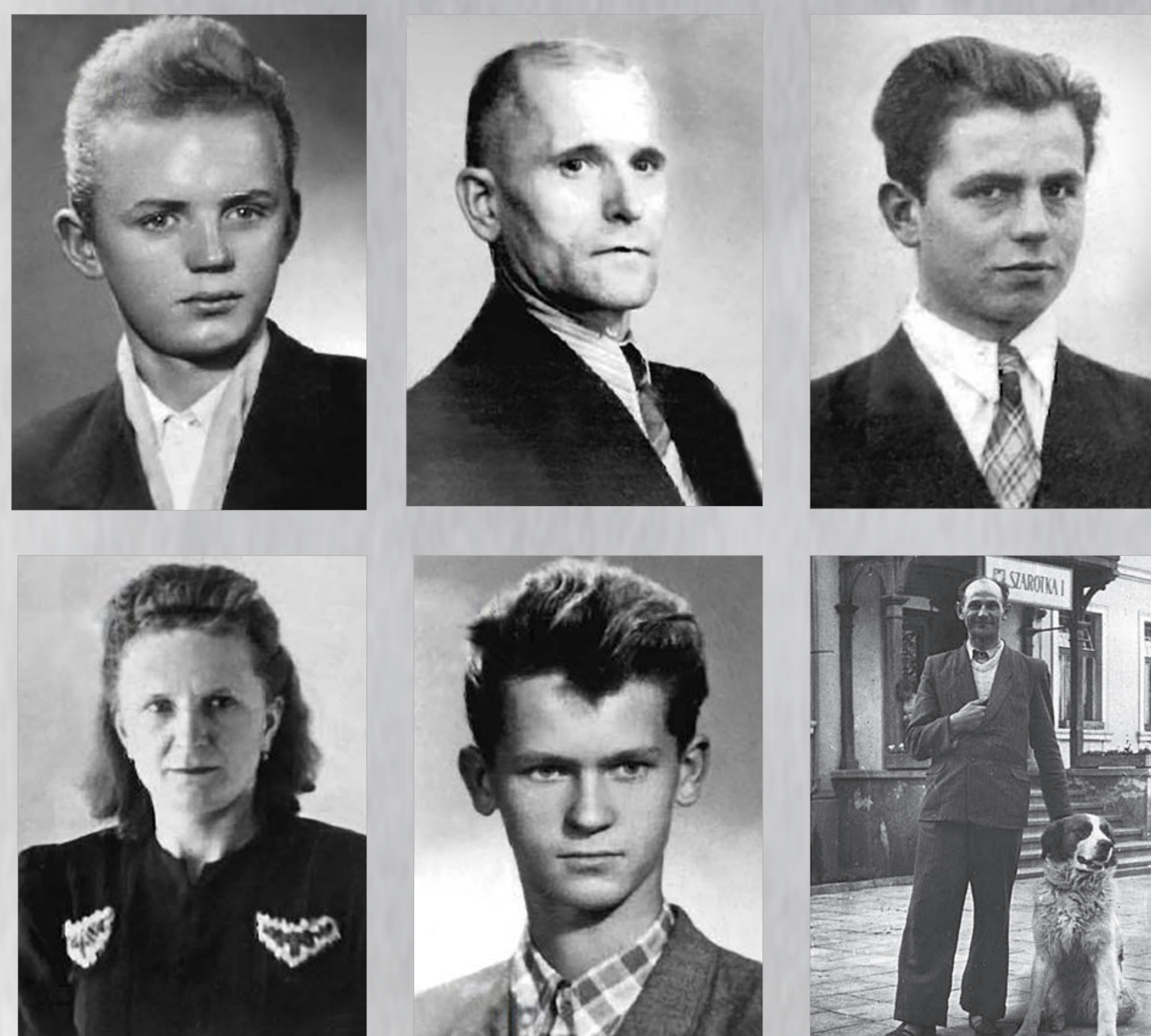

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Wycinki z prasy światowej komentujące wydarzenia z Nowej Huty z dnia 27 kwietnia 1960 r. Fot. Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie

Nie jest możliwe ustalenie liczby rannych i poszkodowanych w starciach w Nowej Hucie. Bezpośrednich ofiar śmiertelnych nie było. W związku z wydarzeniami zatrzymano 493 osoby, które w trakcie przesłuchań bito. Przed sądem stanęło 115 z nich, 153 ukarano kolegami karno-administracyjnymi. Większość zatrzymanych zwolniono z pracy. Władysław Gomułka zapowiedział wysiedlenie z Nowej Huty tak zwanego elementu niepożądanego.

KONSEKWENCJE PROTESTU

Fotografie osób, które zostały ranne na skutek postrzałów z broni palnej 27 kwietnia 1960 r. Górny rząd od lewej: Stanisław Zgraja, Tadeusz Miska, Jan Lis. Dolny rząd od lewej: Helena Majewska, Andrzej Wójcik, Izydor Szczupacki. Fot. AIPN.

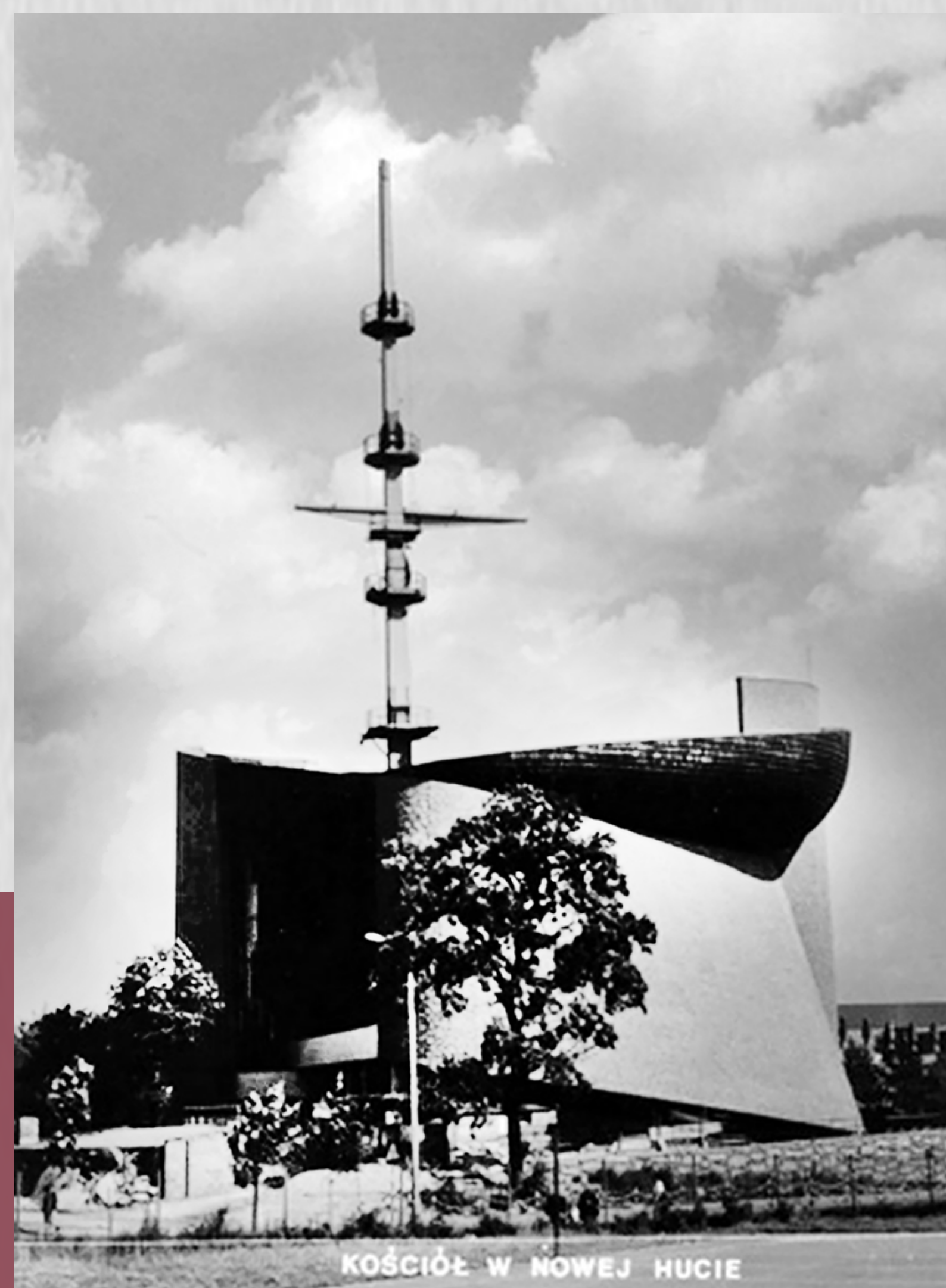
„[...] **Ż**yją oni dziś w nowym, socjalistycznym stutysięcznym mieście w warunkach bez porównania lepszych niż dawniej. W tym nowym mieście dominuje coraz silniej świadomość wielkoprzemysłowych, zdyscyplinowanych, oddanych sprawie socjalizmu robotników. I to jest decydujące dla oblicza Nowej Huty, a nie pozostałe jeszcze resztki antyspołecznych szumowin, które niedawno dały o sobie znać w gorszących chuligańskich ekscesach. Załoga Huty im. Lenina słusznie potępiła haniebne wyczyny chuliganów podszutych przez klerykałów i wystąpiła w obronie porządku publicznego w swym mieście. Pora doprowadzić do końca prace nad zapewnieniem wzorowego ładu w Nowej Hucie i usunąć poza obręb miasta awanturników i darmozjadów, niczym nie związanych ani z pracą w Hucie im. Lenina, ani też z funkcjonowaniem gospodarki komunalnej czy rozmaitych usług dla ludności [...]”.

Fragment przemówienia Władysława Gomułka wygłoszonego na terenie kombinatu Huty im. Lenina, Nowa Huta, 14 maja 1960 r. Fot. Archiwum Muzeum Krakowa.

Wizyta I sekretarza KC PZPR Władysława Gomułka 14 maja 1960 r. w Nowej Hucie z okazji X-lecia kombinatu i Dnia Hutnika. Fot. Archiwum Muzeum Krakowa.

Ofiara tamtego czasu nie poszła na marne. Wobec gwałtownych protestów władze musiały ustąpić. Krzyż ostatecznie został obroniony, ale na budowę świątyni zezwolono w innym miejscu. 18 maja 1969 roku metropolita krakowski kard. Karol Wojtyła wmurował kamień węgielny, poświęcony przez papieża Pawła VI, pod budowę pierwszego kościoła w Nowej Hucie. 15 maja 1977 roku kard. Wojtyła dokonał konsekracji tego kościoła, nadając mu wezwanie Matki Bożej Królowej Polski.

KOŚCIÓŁ W NOWEJ HUCIE

Kościół pw. Matki Bożej Królowej Polski w Krakowie (Arka Pana). Fot. AIPN.

PAMIĘĆ O OBRONIE KRZYŻA

Pamięć o sprzeciwie wobec władzy komunistycznej przetrwała wśród mieszkańców Nowej Huty. Walka o krzyż nowohucki w dniu 27 kwietnia 1960 roku zapisała się na kartach historii Polski. W 1996 roku Jerzy Ridan nakręcił film pod tytułem „Róg Marksa i Obrońców Krzyża”. Kustoszem pamięci o krzyżu nowohuckim jest krakowski artysta Adam Macedoński. Ważną postacią w popularyzacji historii obrony krzyża jest Jan Franczyk, opozycjonista z czasów PRL, dziennikarz i psycholog.

Pomnik w miejscu obrony krzyża. Fot. Leszek Sibila.

Adam Macedoński na obchodach rocznicowych. Fot. Leszek Sibila.

W 2007 roku w miejscu walki o krzyż odsłonięto pomnik symbolizujący to wydarzenie. W 2010 roku odbyły się uroczystości związane z 50. rocznicą wydarzeń. W ostatnim czasie kibice Hutnika Kraków organizują coroczne obchody upamiętnienia obrony nowohuckiego krzyża.

Fragment muralu na os. Tysiąclecia z upamiętnieniem wydarzeń z 27 kwietnia 1960 r. Fot. Wojciech Paduchowski.

1949r. KOMUNISCI BUDUJĄ NOWĄ HUTĘ.
DZIELNICA POWSTAŁA DLA PRACOWNIKÓW
HUTY IM. LENINA. MIAŁA BYĆ „MIASTEM BEZ BOGA”

Obchody 50. Rocznicy Obrony Krzyża. Fot. Leszek Sibila.

1960

27.04.1960 MIESZKAŃCY NOWEJ HUTY
STANĘLI W OBRONIE KRZYŻA.
WALKĄ Z KOMUNISTAMI TRWAŁA KILKA DNI...
~ „MEMORIAL” TATER
(NOWOHUCKA KREN) 2010

14.0.
KRAKO
KAROL WO
PRZYSZŁEJ

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ